

*Момчил Енчев¹, Стефан Василев, Габриела Димова, Надя Кирова,
Свилена Донева, Иванина Димитрова, Симона Апостолова²*

**КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ПРОЕКТА „ИНТЕНЦИЯ ЗА АНТИВЕЩ“
В КОНТЕКСТА НА МЕТАМОДЕРНИЗМА**

*Momchil Enchev, Stefan Vassilev, Gabriela Dimova, Nadia Kirova, Svilena Doneva,
Ivanina Dimitrova, Simona Apostolova*

**A CRITICAL ANALYSIS OF THE “INTENTION FOR ANTI-ITEM”
PROJECT IN THE CONTEXT OF METAMODERNISM**

Abstract: „Intention for anti-item„ as a group interdisciplinary project is based on the ideas of metamodernism. The project engages with the environment of its realization, aiming to create fluctuations between the provoked situations. This report explores the process by looking at the interactions that occurred and the project’s gradual development in the context of its socialization and legitimation.

Keywords: metamodernism, morphological analysis, anti-item, performance, student project, institutional decentralization

„Интенция за антивещ“ е групов проект, инициран по време на учебния процес по „Морфология“ и „Инсталации, Перформънс и Уоркшоп“, на специалност „Визуални изследвания“ и „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“ във Факултет по Изобразително Изкуство към Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ с ръководители на проекта: доц. дн Атанас Тотляков, гл. ас. д-р Екатерина Иванова, д-р Деница Милушева, д-р Яница Фендулова. Участвалите студенти са: Антоанета Тонева, Богомил Иванов, Габриела Николова, Галатея Захаријева, Даниела Николова, Зорница Василева, Иванина Димитрова, Илиана Пенева, Мариана Димитрова, Момчил Енчев, Надежда Денева, Радостин Радоев, Рилка Пенчева, Селенай Мехмедова, Свилена Донева, Симона Апостолова, Стефан Василев, Стоян Георгиев.

Проектът представлява практическа работа в полето на визуалните изследвания, а именно – „визуалните изследвания очертават интерпретативна рамка в хуманитаристиката, експлицираща проекти, както за социална критика на съвременността, така и за културна история на исторически случили се визуални култури“³. Основен похват на извършения анализ в началния етап на проекта,

¹ momchilenchev3@gmail.com

² vizizsledvaniq@gmail.com

³ **Голешевска, Н.** Визуалните изследвания и политическа теория. Джовани Сартори: визуална пайдея и видео политика. Брой 6: Визуална култура // Визуални изследвания, Пирон, Академично електронно списание за изкуства и култура, 2013, с. 1, <https://piron.culturecenter-su.org/>

е разглеждането на „сетивните явления“⁴ като „феноменологична дескрипция“⁵ и чрез този процес вещите – обекти биват изследвани отвъд привидната им функционалност. По-точно казано – изследването на вещите и процесите като „съвкупност от взаимосвързани преживявания и съзнания“⁶. Този текст цели разглеждането на настъпилите етапи в до моментната реализация на процеса.

„Интенция за антивещ“ бе разработен въз основа идеите на метамодернизма – „някои го наричат доминираща парадигма на интернет епохата“⁷. Според Сет Абрамсън, метамодернизмът „описва това, което „идва след, постмодернизма“⁸, като повдига съмнения върху – модернизмът и постмодернизмът като мисловни полета и провокира трептения отвъд тях. И изразено в идеен план – „интегралното свързване на художествени практики, породени в локалната креативна среда с глобалния свят на конкуриращи се идеи. Интенцията за тези действия е провокирана от вакуума, настъпил след края на постмодернизма“⁹.

Методите, с които изследването си служи, могат да бъдат сведени до: „съзercание на иманентни обекти“ и „фиксация на съзнанието върху сетивното явяване на вещите“¹⁰; Последвано от посочването на морфологичния анализ на идеите като основен работен метод, а именно приложението му към обекти, вече разглеждани като съпреживявания; И първоначална задача – „откриване, на обекти от индивидуалната среда на всеки участник, с цел „създаването“ на „флуиден“ предмет, който да отговаря на следните условия:

– да може да бъде пренасян;

– размерите му да отговарят на отделение за ръчен багаж;

Създават се прототипи на обекти – „не-пособия“¹¹, отговарящи на условията и по-късно наречени „антивещи“¹².

При изработването на обектите се прекратява ординерната функционалност на индивидуално избрана вещь или множество такива. Обектът бива въведен в определена „конструирана“ ситуация, неговите качества се преоценяват – възможност за отключване на различни състояния от предвидените му такива. Проследяват се измененията, настъпващи поради въвеждането на антивещите в определената среда на изследване – сред които: ЖП гара В. Търново; Изложбени зали „Рафаел Михайлов“; перформативни акции в социална среда – пътуване чрез влак и др.

В търсене на подходящи работни понятия, бяха открити пресечни точки с някои такива от Хусерл, по-конкретно неговите понятия за „вещ“, „пособие“ и „предмет“ и техните характеристики. Откъдето бе изведено централното понятие „антивещ“.

1. Цели и намерения

В основата на „Интенция за антивещ“ като групов интердисциплинарен проект, се разглежда идеята за институционалната децентрализация като фундаментален обрат в насоката на творчески практики, наблюдаван още от миналия век.

⁴ Хусерл. Цит. по Тотляков А. Феноменологична Рисулка – Концепция, Визуални изследвания, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, брой 1/2017, с. 59.

⁵ Тотляков, А. Феноменологична Рисулка – Концепция // Визуални изследвания, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, брой 1/2017 с. 58.

⁶ Моризо, Ж. Повие, Р. Речник по Естетика и Философия на Изкуството, РИВА 2012 с. 235 – „Интерсубективност“.

⁷ Seth Abramson – Metamodernism: The Basics 12 Декември 2014 – https://www.huffpost.com/entry/metamodernism-the-basics_b_5973184

⁸ Seth Abramson – Metamodernism: The Basics 12 Декември 2014 – https://www.huffpost.com/entry/metamodernism-the-basics_b_5973184

⁹ Текст от ранно описание на проекта публикувано на 11.01.2023 г. в urbanshortcut.org/pf/intention-for-antiitem/

¹⁰ Тотляков, А. Феноменологична Рисулка – Концепция, Визуални изследвания, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, брой 1/2017 с. 59.

¹¹ Тотляков А. Феноменологична Рисулка – Концепция, Визуални изследвания, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, брой 1/2017 с. 60.

¹² Виж приложение № 1.

Не анти-проява, а анти-радикализация на идейната конструкция, целяща обогатяването на общата интерсубективна рамка на всички съпреживени явления. Където под „радикализация,, разбираме въвеждането на бариери, които отхвърлят или пренебрегват различни, противоположни или сходни мисловни положения и позиции.

Метамодернизъмът и похватите, които той осигурява, посредничат за въвеждането на осцилационен модел на действие и боравене с елементите в „таблицата с двоен вход“¹³ – обединяваща всички елементи. А в случая на „Интенция за антивещ“, това води до решението за паралелно представяне и социализиране на проекта в различни пространства, носещи вече обособени социални конструкти в идейно – онтологичен план и разширяване на средата на изследване. Сведени до „Какво?“ – по същност и „Защо?“ – по функция, тези „пространства“ – институции вече са инструменти на социокултурологичния дискурс. Обединени от „художественотворчески проект“, те могат да съществуват по-близо, ако ли не едновременно и в „еднозначни координати“. Това може да бъде описано едновременно като институционална децентрализация и преоценяване на съществуващите подходи – било то за създаване или оценяване на продукт или обект/и, припознати от изкуството в локален план.

Въвеждането на изкуството в скобите на институционално равнище, води до намаляващо по обем и качество публично пространство, намиращо се извън векторите на самите институции, боравещи в средата на изкуството и културата. Ревитализирането на донорски пространства или преразглеждането им като пространства, способни да усвоят функции, позволяващи досег на групи и отделните индивиди до творчески пратки, е част от решението на този комплекс. Тази проблематика, се разглежда активно през последните десетилетия, а от още по-дълго време е и обект на изследване на художествените практики. По думите на Майвон Куон (1997) – „Но ако критиката на културното ограничение на изкуството (и артистите) чрез институциите, които някога са били „големият проблем“, то днес доминиращият стремеж е към практики, ориентирани към пространството, стремеж към по-интензивно ангажиране с външния свят и ежедневния...“¹⁴. Разгледано в позициите на локалните параметри и обстановка, по думите на Евгени Велев – „Липсва обмен на информация между по-големи групи творци и между различните поколения творци, между всички български художници и между различните поколения публики в социокултурното пространство, така че да се репродуцират интерпретативно определени стойностни визии и културни ценности...“¹⁵, следователно между институциите и не-институциите или формални и неформални структури.

Тогава, въпреки липсата на „интерпретативно определени стойностни визии“ – спойка между локалните параметри, „Интенция за антивещ“ експериментира в реализацията си в две различни пространства. Първото – в среда напълно непринадлежаща на изкуството и второто, което е в контрапозиция – място, „съществуващо“, поради изкуството – галерия. Самият процес бе разработен в рамките на институция, предоставяща висше образование в сферата на изкуството, реализиран, заснет и документиран в социална неинституционална среда и поддържан от частна и обществена организация¹⁶.

„Интенция за антивещ“ се разглежда като „колаборация“ между творчески, социален, административен, икономически, образователен и институционален опит. Тази съвкупност доказва, че комуникацията между различните „ангажирани“ параметри, както и контекста на представяне на информацията, могат да бъдат ключов момент в разбирането на гореописаната проблематика. Тези хиперпозиции между споделения опит и колаборативния характер на дейността, са

¹³ **Москович, С.** (ред). Социална психология. София: Дамян Янков, 2006, с. 257.

¹⁴ **Kwon, M.** One Place after Another: Notes on Site Specificity, October, Vol. 80. (Spring, 1997), pp. 85–110, с. 8.

¹⁵ **Велев, Е.** Информационен контекст на развитието на съвременното българско изкуство, Изкуство и контекст – Пета младежка конференция, Хасково 2009, издание на Институт за изследване на изкуствата – БАН, София, 2010, с. 101.

¹⁶ „Интенция за антивещ“ се реализира с финансовата подкрепа на Фондация „Зингер-Захариев“ и Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“.

способни да разкрият нови и неизследвани връзки и отношения, или незасегнати до момента в локален план. Към тях можем да припознаем и серия въпроси, отнасящи се и до легитимирането на съвременното изкуство като такова; ситуацията на „институционална децентрализация, и „образуването на стойност“ в периода на вече разпознатият като актуален метамодернизъм. Този дискурс може бъде припознат в линията на „приближаване“ – между изкуството и наблюдателя, изкуството и живота и т.н.

Това или премахва, или задава наново нуждата за определяне на „формалност“ на средата, изискването за определен тип поведение от наблюдателя/участника. В случая, представянето на „Интенция за антивещ“ разчита на пространството – ЖП гара В. Търново, като асимилира и посреднички между „формалната“ дейност на локацията и проекциите на нейното съществуване, обособявайки фактори, несъществуващи извън положенията на конкретното пространство корелации, чрез ангажирането му с творчески практики.

Въвеждането на антивещите като предмети, които извличат индикатори от средата, в разграничаващи се по дейност пространства¹⁷, насочва и към въпроса за „създаване на стойност“. „Какво?“ и „Защо?“ е дадена вещ и каква е „стойността“ в съпоставка със средата, в която същата бива наблюдавана? Това е средата, в която вещта се регистрира от наблюдател като съществуваща предметност.

За една цялостна оценка на намеренията на проекта, ще се позовем на думите на Боян Манчев: „Време е съвременното изкуство и перформативният дискурс да осъществят комплексна критическа оценка на икономическия процес и на понятието за производство като цяло. Първото следствие от подобно желание за критическа комплексност би било да се отиде отвъд редуциращото противопоставяне между процес и резултат – или продукт“¹⁸. В подкрепа на тези думи, тук добавяме текст от концепцията на кураторския проект „Метарезерви“ – неделима част от съществуването на „Интенция за антивещ“: „Дори и датата на откриване на събитието 23.05.2023 г. в Изложбени зали „Рафаел Михайлов“ Велико Търново, е само една точка от целенасочено генериран процес, който има проекция, както в миналото, така и в бъдещето“¹⁹.

На 18.05.2023 г. и 23.05.2023 г. проектът „Интенция за антивещ“, бе представен паралелно в ЖП гара Велико Търново и съответно – в ИЗ „Рафаел Михайлов“, с участие в кураторския проект на доц. дн А. Тотляков – „Метарезерви“^{20,21,22}.

2. Основни похвати

Съгласно Хусерл, вещите могат да бъдат разглеждани като „единства от многообразни сентивни явления“. И по-точно „едни и същи вещиности (вещи, процеси и пр.), са пред очите на всички ни и могат да бъдат определени от всички нас спрямо тяхната „природа“²³. В нашия случай, префиксът „анти“ напълно отрича дадената и видима от всички природа, т.е. „антивещ“ отрича всичко, което знаем за вещта и начина, по който я употребяваме, следователно и за явленията и факторите, които определят възприятията ни за нея. Това са вещи с нови културни стойности, които биват инфилтрирани във вече съществуващи социални реалности. Може да твърдим, че тези вещи – предмети – обекти, са в хиперпозиция между „изкуство“ и „антиизкуство“, между локалното културно пространство и ежедневието на обитателите му, между все още активните

¹⁷ Изложбени зали „Рафаел Михайлов“ и ЖП гара В. Търново.

¹⁸ **Мачев, Б.** Краят на съвременното изкуство? (или бъдещето на изкуството), Метеор, 2021/2023 г., с. 161

¹⁹ Цялостен текст на концепцията: <https://urbanshortcut.org/pf/metareserves/>

²⁰ Пак там.

²¹ Сред участващите автори са: Михаил Михайлов, Дан Тенев, Атанас Тотляков, Младен Младенов, Милен Алагенски, Дарина Пеева и др.

²² Виж приложение № 2; 3.

²³ **Хусерл, Е.** Цит. по **Тотляков А.** Феноменологична Рисулка – Концепция, Визуални изследвания. УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, брой 1/2017, с. 60.

възгледи на XX век и новите, които са опит за преосмисляне на ситуацията, определяща „съвременното изкуство“ и т.н.

По сходен начин можем да направим препратка, както към понятието „не-пособие“, така и към „антиизкуство“ – термини, описващи „радикалните прояви на нео-авангарда“²⁴. Инструментариумът на нео-авангарда включва „инсталация, хепанинг, пърформанс, акция, „пространство“, деколаж, пакетаж /... / Флукус, бодиарт и други“²⁵, към които сега припознаваме и „антивещ“. В съчетание с гореописаната обосновка за „вещ“, в теоретичната субстанция взаимодействат елементи, присъщи за вече „случили се визуални култури“ и термини, заимствани от метамодернизма – „поле с отворен достъп“, „осцилация“ и т.н.

3. Среда на изследване

Обхватът на проекта бе разширен чрез допълването на колектива. Нововъведеният комплекс – „антивещ“, бе разглеждан от две различни групи, които развиваха дейността си паралелно, но без преки намеси в прилежащите си вътрешноорганизационни структури. Намерението на ръководителите на процеса, за разширяване на проекта, бе обвързано с опит за разглеждане на концепцията „антивещ“ чрез методология, разграничаваща се от вече наличните теоретични наченки, формирани в работния процес на студентите от специалност „Визуални изследвания“. Втората група, представляваща четвъртокурсници от специалност „Педагогика на обучението по изобразителното изкуство“, развива дейността си без да бъде пряко ангажирана с теоретичното обосноваване на концепцията. На следващ етап се организират срещи между двете среди²⁶. Независимо от различаващите се подходи, резултатите от работата на двете групи успешно се вписват в общата концептуална рамка на проекта. Последвалите конферанси²⁷ послужиха и на двете страни за актуализиране и развитие на различните аспекти на изследването, с което се занимават^{28,29}.

Всеки разглеждан макроелемент, в случая съставните на процеса студенти и координацията между тях, са фактори, които могат да бъдат разглеждани като микросреда. Двете групи работят с различни методи за достигането на една и съща цел-задача – „антивещ“³⁰: „Това е процес на активно откриване и синергия между мозъци, тела и неща, както и създаване на интересубективни взаимовръзки между участниците и дейността.“³¹

Извършеното изследване може да бъде разглеждано като двуфазно и синергично проследяване на настъпващите промени, съпоставки извлечени от трите избрани среди на изследване – в работното пространство на групите, по време на перформативна акция в социална среда и в институционална експозиционна среда. Тук са описани част от проведените експерименти.

В работното пространство:

Под формата на пърформативно³² упражнение, групата провежда три акта, следвайки кратки инструкции за действие. Мястото на упражнението е ателие 114, етаж 1, Факултет по Изобразително Изкуство, 11.10.2022 г. Създадената нормативна база на пърформанса бе:

– Всеки участник трябва да притежава „антивещ“, която да разполага неотлъчно от себе си в продължението на упражнението.

– Обектът – „антивещ“ трябва да бъде поставян или придържан така, че да бъде видим от всички околни.

²⁴ Ангелов, В. Естетика: Речник на Актуални, Редки, Дискутирани и Наложени от Авангарда Термини, Изток–Запад 2014, с. 12.

²⁵ Пак там, с. 12.

²⁶ Срещата се осъществи на 03. 11. 2022 г, зала 115, ФИИ.

²⁷ Осъществявани в периода 03.11.2022г. и 25. 11. 2022 г във ФИИ.

²⁸ Виж приложение № 4.

²⁹ Виж приложение № 9 – Разделителен протокол на дейностите.

³⁰ Виж приложение № 5.

³¹ Тотляков А. Интересубективност и интересубект, Визуални изследвания, Брой 1/2021 г., с. 5.

³² Използваме формата „пърформативно“, позовавайки се на опита и теорията на пърформанс арт.

–Участникът може да избира свободно позицията си и да се позиционира на различно място, когато прецени.

– Всеки участващ трябва да следи антивещта и притежателят и вдясно от него, като не допуска той да излезе от полезрението му. Участникът може да променя локацията си спрямо това.

Включилите се заемат позиция на определено от тях място и по инструкции следят стоящия вдясно и вещта му. По този начин всички участници бяха разпръснати из сградата на ФИИ. Упражнението се модерира от д-р Деница Милушева.

Бяха наблюдавани съпоставките между човека и обекта, между различните субекти-участници и между човека и социалната среда (микросредата на работната група и институционалната общност). Независимо от началните условия на упражнението, с разрастването му, етаж 2, етаж 3, условията на провеждания експеримент неминуемо получиха влияние от външни фактори – реакциите на останалите посетители, студенти и преподаватели на ФИИ. Този акт ясно изяви сблъсъка между различните видове микро-общности и на пръв поглед невидимите закономерности отнасящи се към тях, в частност реакцията на наблюдаващите пърформативната акция. Поредица от микросъбития, неконтролирани от групата, но инициирани от намесата им в средата.

Пърформативна акция в социална среда:

Проектът „Интенция за антивещ“ от една страна се доближава до хепънинга от постмодерността, термин, който Алан Капроу използва за перформативни действия в публична среда. В проекта се търси провокация и въвличане на публиката в художествения процес. Всеки един от участниците е наблюдател и наблюдаван в ситуация, в която обект и субект е позиция.

Акцията бе проведена на 25.11.2022 г., а част от документацията на събитието, чрез снимков и видео материал са извлечени в следващия етап на проекта. В този период бяха създадени кадри, комерсиални по характер, „имитиращи“ рекламни материали, на всички изработени антивещи – приложени за изготвяне на портфолио. Бяха заснети и късометражни продукции, насочени към различни аспекти на изследването³³. Както и извеждането на експозиционен материал – концептуални рисунки, картографиране на изминатият маршрут от участниците³⁴, където изобразителната равнина е двуизмерно пространство, а пособието – тялото на автора в движение.

Локацията бе град Горна Оряховица, а целта на акцията – въвеждане на антивещи в конструирана ситуация, където обект на изследване са междуличностните взаимоотношения и как те изменят „природата“ на разглежданото явление. Откъдето можем да насочим към идеята, че тези обекти – антивещи „служат“ не чрез ординерния си характер, а чрез индикаторите на средата, в която се намират³⁵.

Участниците в този процес са едновременно инициатори, участници и наблюдатели на това течение от микро-събития. А резултатите от проведените публични пърформативни изяви довеждат до заключения, каквито са изказани и от д-р Деница Милушева: „...публиката е поставена в ситуация, в която е предизвикана да се срещне със собствените си предразсъдъци“³⁶.

Друг ключов фактор е преобразуването на стойности – от движение в социална среда към концептуална рисунка. По думите на д-р Екатерина Иванова „Подобни неконвенционални форми, тяхното презентирание и мястото на рисунката (в случая като форма на презентирание), имат своето основание и обяснение и в проблема около присъствието на документалността в изкуството“³⁷. В случая, припознатите като „концептуални рисунки“ стойности са визуализация на

³³ Даниела Николова, Антоанета Тонева. Флуидни състояния на антивещ; Илина Пенева. Поглед през Антивещ; Момчил Енчев – Антивещи и социотактилен шум.

³⁴ Това се провежда от иницирането на проекта.

³⁵ Виж приложение № 6; 7.

³⁶ Милушева, Д. „Да бъдеш свободен през 1968 означава да вземаш участие“. Акцията „Tap and touch cinema“ на Вали Експорт и идеите на Ги Дебор като провокиращ акт на освобождение на публиката чрез участие, Визуални изследвания, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, брой 2/2019, с. 201.

³⁷ Иванова, Е. Рисунката – между нематериалното съществуване на идеята и визуалната реализация. (Не)възможност за идентифициране на автономната творба – хипотези в условията на постмодернизъм“. //

взаимодействието между тялото на автора, обитаваното пространство и „антивещите“, като посредник между конструирана ситуация, нейното движение и интеракция с околните³⁸. Тази форма на „документиране“ е пряко взаимодействие и доказателство за въвеждането на антивещите в социалната среда. И отново, по думите на д-р Е. Иванова: „По тази причина записът на траекторията (рисунката) на движещият се субект е на първо място вид документация на самия акт. Предполагаемото възприятие към функционалността на рисунката в контекста на подобни практики е, че тя е медия. И това е така, до момента, в който не акцентираме вниманието към нея и тя е се превърне в основният фактор за художественото в конкретната ситуация, измествайки фокуса от пърформативното действие, към резултата (изображение – траектория на тялото)“³⁹.

В институционална среда – представяне на проекта в галерия:

На 23.05.2023 г. „Интенция за антивещ“ бе представен в кураторския проект „Метарезерви“ сред участващите автори: Атанас Тотляков, Дан Тенев, Дарина Пеева, Михаил Михайлов, Милен Алагенски, Младен Младенов. Участието на проекта включва изложени антивещи, кадри – документиращи пърформативните акции в публична среда, концептуални рисунки и серия винили, сред които 180 см на 500 см концептуална рисунка – траектории на движение в публичното пространство. В разглежданата ситуация, всеки един от обектите и изображенията споделя обща базисна концепция. Свързващият фактор между тук описваният процес и останалите налични в средата на експозицията, носещи имената на утвърдени автори може да опишем така: „Участниците в изложбата са автори, които едновременно се намират в най-малко две състояния на професионално признание. Те често са посочвани от едни като оригинални и единствени по отношение на творческата си работа и същевременно напълно игнорирани от други. Понякога, това състояние на колебание между приемане и отхвърляне протича в един и същи момент. Участниците в изложбата са едновременно елит и маргинали, авангард и ариергард на изкуството. Те са едновременно „в“ и „извън“ утвърденото поле. Те са „през“ нещата, но със силата да видоизменят съществуващото. Да генерират метаморфозата на творческото изразяване, водещо до нова структурна форма на областта, която обичайно наричаме изкуство. Двойствените и многозначни състояния дават основание да определим посочената селекция като принадлежаща към метамодернизма“⁴⁰. Тук можем да направим паралел между същността на антивещите и въвеждането им в определена среда – предмет, хиперпозиция между прилежащите му компоненти.

Пространството носи пред-доминиращ фактор за възприемащия съдържанието. Ситуация, която може да съществува поради въведените понятия-кондиции на метамодернизма. Сред тях – „поле с отворен достъп“, в което елементите взаимодействат по начин, който не нарушава тяхната цялост, но произвежда съдържание – преходен етап в процеса на „метаморфоза“. Или дори „единство и множество, тоталност и фрагментация, еднозначност и двусмисленост“⁴¹.

В случая на „Интенция за антивещ“, производните стойности, открити в периода на експеримента, могат да бъдат обобщени като сложното взаимодействие между различните генериращи среди.

4. Същност на проведеното изследване

„Интенция за антивещ“ се вписва като част от серия студентски групови реализации. Такива са „Интерсубект“, „Метаморф. Верига на промените“⁴² и „Студио експериментална рисунка,, с които групите студенти се запознат в началните етапи на проекта.

Сборник с доклади на Четвърта международна научна конференция „От сетивното към визуалното – утопия и бъдеще“ 2017. УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2022, с. 373–387, с. 382.

³⁸ Виж приложение № 8.

³⁹ **Иванова, Е.** АДАПТИВНИ СЪСТОЯНИЯ НА РИСУНКТА В КОНТЕКСТА НА АРТИСТИЧЕН ПРОЕКТ „ИНТЕНЦИЯ ЗА АНТИВЕЩ“, Годишник на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, Педагогически факултет. Т. XXVII D, ISSN 1314-6769, Шумен 2023, с. 260–273, с. 264.

⁴⁰ Цялостен текст на концепцията, виж тук: <https://urbanshortcut.org/pf/metareserves/>

⁴¹ **Vermeulen, van den Akker.** Notes on metamodernism. <https://www.metamodernism.com/>

⁴² Представен в галерия Heerz Тооуа, В. Търново на 27.11.2021 г.

В този смисъл „Интенция за антивещ“ (2023) не е изолирано явление. Един от първите представени проекти реализирани от студенти от специалност „Визуални изследвания“ е „Интерсубект“ (2020, представен в ИЗ „Рафаел Михайлов“ на 11.02.2021 г. Студентският проект е представен със статия „Интерсубективност и интерсубект“⁴³ на доц. дн Атанас Тотляков: „...в него [проекта] се включват както различни участници, които са обединени от обща цел, така и серия от действия, които се развиват във времето съобразно поставената цел“⁴⁴.

Такъв още е и проект „Студио експериментална рисунка“⁴⁵ (2021) на студенти от специалност „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“, представен в две успоредни експозиции – „Кожата – границите на моя свят“ и „Социумът – границите на общоприетото,. Тези инициативи са показатели доказващи тенденциозна посоката за развитието на творческите практики в последното десетилетие. Тук можем ясно да посочим свързващите различните инициативи индикатори – „интенция“, „морфологичен анализ“ и „междучичностни взаимодействия“ и по думите на д-р Е. Иванова „Независимо от индивидуалните параметри, в които всеки от участниците в проекта се изразява, тези единични опити са само част от постигане първоначалната идея – взаимодействие с други субекти (зрителите) и рефлексия“⁴⁶. Обединяващата проектните методика не възпрепятства индивидуалността на участниците. Като разглежда всеки обект на изследване като оразличаващ се, но и като основен активен елемент на серията изследвания. Друг такъв експеримент е „Метаморф. Верига на промените“, който разглежда „морфологичният анализ“, в опит за приложението му към система от образи⁴⁷.

Досега изведените заключения от споменатите групови проекти реализирани през последните години, ни насочват към идеята, че е налично „...сложното взаимодействие между творец, произведение и реципиент, при което субект е произведението, а обект е възприемащия изкуството индивид“⁴⁸. Това се изразява в сложната социална динамика и участващите елементи в разработването на тези процеси.

5. В контекста на „новите глобални инструменти“

На 30.03.2023 г. работната група от специалност „Визуални изследвания“ проведе експеримент върху вече изведените теоретична обосновка и цялостна концепция на процеса. Под синтезирана форма, тази информация бе използвана за обучение на AI текстов инструмент, в частност платформата на „Chat GPT“. По време на „обучението“ групата наблюдава за изменения в базисния комплекс информация; осъществяване на неоткрити до момента хипервръзки между различни сфери на познанието; осъществяване на препратки към други творчески практики налични в базата данни на AI инструмента.

Експеримента бе проведен в две фази. Първата се изрази в задаване на въпроси към „Chat GPT“, без AI да бъде запознат с наличната информация. Втората фаза – задаване на същия комплект въпроси, след запознаване на алгоритъма с изготвената от групата информация. Изготвеният комплект от въпроси бе еднозначно конструирано изречение – „Какво е антивещ?“, целящо разглеждането на информацията чрез обогатяване на контекста, в съпоставка с наличната база данни.

⁴³ Тотляков, А. Интерсубективност и интерсубект, Визуални изследвания, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново брой 1/2021 с. 26, с. 33 (<https://journals.uni-vt.bg/vr/bul/vol5/iss1/5>)

⁴⁴ Тотляков, А. Интерсубективност и интерсубект, Визуални изследвания, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново брой 1/2021, с. 26.

⁴⁵ Представен в зала „РАДИКАЛНО“, част от скулптурния корпус на ФИИ към Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ на 26.05.2022 г.

⁴⁶ Иванова, Е. Студио „Експериментална рисунка“, 2022, Списание „Визуални изследвания“, Т. 7, бр. 2, 2023, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 162–179, ISSN 2535-101X, с. 9.

⁴⁷ Енчев М., Димитрова М. Креативност на социалните групи. Методът на морфологичния анализ и приложението му в експеримента „Метаморф. Верига на промените“, Списание „Визуални изследвания“, брой 3/2022, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, с. 298–312.

⁴⁸ Тотляков, А. Интерсубективност и интерсубект, Визуални изследвания УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново брой 1/2021, с. 28.

Въпрос № 1 – 30.03.2023 15:20/15:48 часа „Какво е антивещ?“

В първата фаза на експеримента – отговорът може да бъде сведен до фокусиране на алгоритъма върху префикса „анти“, от където успешно създаде препратки към други сфери на познанието. Сред направените хипервръзки бе „антивещ“ – „антиматерия“ или вещи изградени от антиматерия. Във втората фаза, след кратък период на обучение, полученият отговор бе следния:

В този контекст „антивещ“, може да се разглежда като абстрактна концепция, която се използва за да се описва произведение на изкуството, което отрича традиционните представи за реалността и вещите, които я образуват. Това може да се постигне чрез използване на техники като деконструкция, обезличаване или трансформация на обекти или вещества, които вече са свързани с определени социални реалности и културни стойности.

По този начин, „антивещите“, могат да бъдат интерпретирани като творби на изкуството, които изразяват нови идеи и концепции, които се противопоставят на традиционните виждания за реалността и начина, по който обществото взаимодейства с вещите. Това може да бъде изключително интересно и предизвикателно за зрителите и оценяващите изкуството, които ще трябва да разгадаят тези нови идеи и концепции.⁴⁹

Въпрос № 2 – 30.03.2023 15:48/16:07 часа „Какво е антивещ?“

В периода AI изведе конструктор, който използва, за да синтезира обема от информация използван за „обучаването“ си: „Антивещ“, е термин, който се използва в изкуството, за да се опишат обекти, които отричат или дестабилизируют конвенционалното разбиране на това, което е вещь, обикновено чрез инвертиране на очакваната форма, функция или материал на обекта.“⁵⁰

В следствия на изведения термин, „езиковият модел“, произведе относително съотношение между другите налични в базисния текст термини, те включват: модернизъм; постмодернизъм; метамодернизъм и др. – „Изкуството на антивещ може да бъде свързано с метамодернизма поради неговата стремеж към синтез между модерното и постмодерното, като възприема критиките на постмодернизма към универсализма и обективността на модерното изкуство, но в същото време не отхвърля напълно тези концепции.

Метамодерният подход към изкуството може да се разглежда като поискване за нови форми на изразност, които са основани на мултипликацията на смисъл и често включват многостранни интерпретации и различни практики. Изкуството на антивещ може да бъде разглеждано като опит за преодоляване на постмодерния контекст, като се стреми към изкуство, което е в състояние да комуникира не само межкултурни, но и метакултурни опити.

Това може да се постигне чрез използване на различни материали, процеси и технологии, които не са свързани с традиционните изображения и визуални ефекти, а са насочени към преживяването на присъствието на произведението. Така изкуството на антивещ може да се разглежда като метамодерна тенденция в изкуството, която се опитва да намери начини да комуникира мултипликацията на смисъл, без да отхвърля напълно традиционните изкуствени форми.“⁵¹

AI неуспешно изгради относителни препратки към други съществуващи творчески практики или прояви от модернизма и постмодернизма, макар и използваните в обучението термини – „инсталация, хепанинг, перформанс, акция, „пространство“, деколаж, пакетаж /... / Флуксус, бодиарт и други“⁵² и др. Като използва буквалното тълкуване на думите, сведени до „инвертиране на очакваната форма, функция или материал на обекта“. В този ред на мисли, към концепцията на „Интенция за антивещ“, могат да бъдат добавени голям брой препратки, сред които и сходство между акциите на движението „Situationist International“ – и въведените от тях термини „derive“, „determent“ и проведените преформативния акции от групата.

⁴⁹ Генериран отговор на въпросът „Какво е антивещ“ Chat GPT 30.03.2023 15:20.

⁵⁰ Генериран отговор на въпросът „Какво е антивещ“ Chat GPT 30.03.2023 15:48.

⁵¹ Генериран отговор на въпросът „Какво е антивещ?“ Chat GPT 30.03.2023 16:07.

⁵² Ангелов, В. Естетика: Речник на Актуални, Редки, Дискутирани и Наложени от Авангарда Термини, Изток–Запад 2014 с. 12.

Тази мултикомплексна позиция на процеса се позволява чрез позоваване на основни похвати като „осцилация“ и „поле с отворен достъп“ – прилежащи към метамодернизма. Ситуация, в която сходни или не – положения и позиции могат да взаимодействат и да създадат трептения отвъд момента на взаимодействието си.

Приложение № 1

На снимката: Антивещи (Автори от ляво на дясно: Даниела Николова, Антоанета Тонева, Радостин Радоев, Мариана Димитрова, Стоян Георгиев). Фотограф: Нуркан Нуф (по време на пърформативна акция проведена на 25.11.2022 г.)

Приложение № 2

Представяне на проекта „Интенция за антивещ“, като част от кураторския проект „Метарезерви“ в Изложбени зали „Рафаел Михайлов“. На снимката (от ляво на дясно): Стефан Василев – „Колаж 1 и 2“ – дигитален печат върху винил – 300 см/200 см; „Снимка 1–3“ – дигитален печат на полимерна плоскост – 100/120 см, фотограф: Нуркан Нуф; Антивещи – Богомил Иванов, Свилена Донева, Симона Апостолова, Стефан Василев. Фотограф: Нуркан Нуф.

Приложение № 3

Снимка от представяне на проекта „Интенция за антивещ“, в ЖП гара Велико Търново. На снимката (от ляво на дясно): Стефан Василев – „Пана проследяващи процеса, съпътствани от концептуални рисунки“ – дигитален печат на полимерна плоскост – 300/150 см; Стефан Василев – „Концептуална рисунка 2“ дигитален печат на полимерна плоскост – 50/50 см; Стефан Василев – „Концептуална рисунка с информация“ дигитален печат на полимерна плоскост – 40/40 см. „Снимка 9 и 10“ – дигитален печат на полимерна плоскост – 100/120 см, фотограф: Нуркан Нуф.

Приложение № 4

Конферанс проведен на 25. 11. 2022 г. Фотограф: Нуркан Нуф

Приложение № 5

Съпоставка на антивещи, изработени от студенти (от ляво) от специалност „Визуални изследвания“ първи и втори курс (Стефан Василев и Момчил Енчев) и (от дясно) от студенти от специалност „Педагогика на обучението по изобразително изкуство“ четвърти курс (Антоанета Тонева и Стоян Георгиев).
Фотограф: Александър Георгиев.

Приложение № 6

Перформативната акция проведена на 25.11.2022 г. на ЖП Гара Велико Търново.

Фотограф: Нуркан Нуф.

Приложение № 7

Перформативната акция проведена на 25.11.2022 г. на ЖП Гара Горна Оряховица.

Фотограф: Нуркан Нуф

Приложение № 8
Концептуална рисунка, колаж – Момчил Енчев,
траектории – гр. Велико Търново, гр. Горна Оряховица

ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES

Ангелов, В. Естетика: Речник на Актуални, Редки, Дискутирани и Наложени от Авангарда Термини, Изток–Запад 2014. [Angelov, V. Estetika: Rechnik na Aktualni, Redki, Diskutirani i Nalozheni ot Avangarda Termini, Iztok–Zapad 2014]

Велев, Е. Информационен контекст на развитието на съвременното българско изкуство, Изкуство и контекст – Пета младежка конференция, Хасково 2009, издание на Институт за изследване на изкуствата – БАН, София, 2010. [Velev, E. Informatsionen kontekst na razvitiето na savremenното balgarsko izkustvo, Izkustvo i kontekst – Peta mladezhka konferentsiya, Haskovo 2009, izdanie na Institut za izsledvane na izkustvata – BAN, Sofiya, 2010]

Голешевска, Н. Визуалните изследвания и политическа теория. Джовани Сартори: визуална пайдея и видео политика. Брой 6: Визуална култура/ Визуални изследвания, Пирон. Академично електронно списание за изкуства и култура, 2013. [Goleshevska, N. Vizualnite izsledvaniya i politicheska teoriya. Dzhovani Sartori: vizualna paydeya i video politika. Broj 6: Vizualna kultura/ Vizualni izsledvaniya, Piron. Akademichno elektronno spisanie za izkustva i kultura, 2013] <https://piron.culturecenter-su.org/>

Иванова, Е. Рисунката – между нематериалното съществуване на идеята и визуалната реализация. (Не)възможност за идентифициране на автономната творба – хипотези в условията на постмодернизъм“. // Сборник с доклади на Четвърта международна научна конференция „От сетивното към визуалното – утопия и бъдеще“ 2017, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2022, с. 373–387. [Ivanova, E. Risunkata – mezhdu nematerialното sashtestvuvane na ideyata i vizualnata realizatsiya. (Ne)vazmozhnost za identifiktsirane na avtonomnata tvorba – hipotezi v usloviyata na postmodernizam“. //Sbornik s dokladi na Chetvarta mezhdunarodna nauchna konferentsiya „Ot setivното kam vizualното – utopiya i badeshte“ 2017, UI „Sv. sv. Kiril i Metodii“, 2022, s. 373–387]

Иванова, Е. АДАПТИВНИ СЪСТОЯНИЯ НА РИСУНКАТА В КОНТЕКСТА НА АРТИСТИЧЕН ПРОЕКТ „ИНТЕНЦИЯ ЗА АНТИВЕЩ“, Годишник на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, Педагогически факултет, Т XXVII D, Шумен 2023, стр. 260–273. [Ivanova, E. ADAPTIVNI SASLOYANIYA NA RISUNKATA V KONTEKSTA NA ARTISTICHEN PROEKT „INTENTSIYA ZA AN-TIVESHT“, Godishnik na Shumenski universitet „Episkop Konstantin Preslavski“, Pedagogicheski fakultet, T XXVII D, Shumen 2023, str. 260–273]

Мачев, Б. Краят на съвременното изкуство? (или бъдещето на изкуството), Метеор, 2021/2023 г. [Machev, B. Krayat na savremenното izkustvo? (ili badeshteto na izkustvoto), Meteor, 2021/2023 g.]

Милушева, Д. „Да бъдеш свободен през 1968 означава да вземаш участие“. Акцията „Tap and touch cinema“ на Вали Експорт и идеите на Ги Дебор като провокиращ акт на освобождение на публиката чрез участие, Визуални изследвания, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, брой 2/2019. [Milusheva, D. „Da badesh svoboden prez 1968 oznachava da vzmash uchastie“. Aktsiyata „Tap and touch cinema“ na Vali Eksport i ideite na Gi Debor като provokirasht akt na osvobozhdenie na publikata chrez uchastie, Vizualni izsledvaniya, UI Sv. Sv. „Kiril i Metodii“, Veliko Tarnovo, broj 2/2019]

Моризо, Ж. Повие, Р. Речник по Естетика и Философия на Изкуството, РИВА 2012

Москович С. (ред). Социална психология. София: Дамян Янков, 2006. [Morizo, Zh. Povie, R. Rechnik po Estetika i Filosofiya na Izkustvoto, RIVA 2012]

Moskovich, S. (red). Sotsialna psihologiya. Sofiya: Damyan Yankov, 2006]

Тотляков, А. Феноменологична Рисунка – Концепция, Визуални изследвания, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, Велико Търново, брой 1/2017. [Totlyakov, A. Fenomenologichna Risunka – Kontseptsiya, Vizualni izsledvaniya, UI „Sv. sv. Kiril i Metodii“, Veliko Tarnovo, broj 1/2017]

Тотляков, А. Интерсубективност и интерсубект, Визуални изследвания, Брой 1/2021 г. [Totlyakov, A. Intersubektivnost i intersubekt, Vizualni izsledvaniya, Broj 1/2021 g.]

Kwon, M. One Place after Another: Notes on Site Specificity, October, Vol. 80. (Spring, 1997), pp. 85–110

Seth, Abramson – Metamodernism: The Basics 12 Декември 2014 – https://www.huffpost.com/entry/metamodernism-the-basics_b_5973184

